bija jānoliek Valsts eksāmens un 8. semestra beigās jāaizstāv inženiera darbs. 1992.gadā sākās pāreja no studiju priekšmetu apjoma uzskaites stundās uz kredītpunktiem, bet 1993. gada beigās tika apstiprināts nolikums par RTU mācību priekšmetu reģistra izveidošanu. Sākot ar 1994./95. mācību gadu, četrgadīgo inženieru studiju programmu aizstāja bakalaura un inženiera studiju programmas ar 3,5 un 4 gadu ilgu apmācības laiku. Izveidojot šīs jaunās programmas, kultūras mantojuma konservācijas un restaurācijas studiju programma zaudēja savu patstāvību un tika iekļauta "Ķīmijas" studiju programmā. Izmainījās konservācijas un restaurācijas studentu apmācības uzsvari un gala mērķis. Ja sākumā studijas bija vērstas, lai sagatavotu kultūras mantojuma konservatorus/restauratorus, tad vēlāk – ķīmiķus-materiālzinātniekus-analītiķus.

1996. gada vidū tika apstiprināts RTU maģistrantūras nolikums, bet ar 1996./97. mācību gadu uzsāktas studijas maģistrantūrā "Ķīmijas" profilā, kas kā vienu no studiju virzieniem ietvēra kultūras mantojuma konservāciju un restaurāciju. Sākotnēji studiju ilgums maģistrantūrā bija 3 semestri, bet kopā ar bakalaura studijām aizņēma 5 gadus.Turpmākajos 2 studiju gados studiju ilgums maģistrantūrā (pēc 3,5 gadu bakalaura studijām) bija 2,5, bet inženierstudiju – 1,5 gadi. Studiju programmu pilnveidošana turpinājās. 1999./2000. mācību gadā maģistrantūras studijas tika pagarinātas līdz 3 gadiem un inženierstudijas – līdz 2 gadiem. Nākošajiem 2 gadiem tika izveidoti pārejas plāni. Studiju ilgums no iestāšanās brīža līdz maģistra darba aizstāvēšanai sasniedza 6 gadus, kāds tas ir arī šodien. Konservācijas un restaurācijas studentu apmācība inženieru studiju programmā tika pārtraukta 2001./02. mācību gadā. Pēdējais inženieru izlaidums notika 2002.gadā, kad specializāciju absolvēja 5 inženieri.

Piešķirtās kvalifikācijas ieraksts studiju noslēguma dokumentā – bakalaura, inženiera un maģistra diplomā ir nozīmīgs faktors, skatoties kā no absolventu un darba devēju redzes punkta, tā no konkurences darba tirgū. Lai novērtētu kvalifikācijas darbu kvalitāti un piešķirtu kvalifikāciju konservācijas un restaurācijas specializācijā, tika izveidota sava Valsts eksaminācijas komisija (ar 2004.gadu – Valsts pārbaudījumu komisija), kuru ilgstoši vadīja Dace Čoldere (Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija), Sarmīte Gaismiņa (Latvijas Nacionālais vēstures muzejs), Inese Sidraba (Brīvības pieminekļa un Rīgas Brāļu kapu pārvalde), Rudīte Kalniņa (Latvijas Nacionālā bibliotēka, tagad LU Akadēmiskā bibliotēka) u.c. Pastāvot neatkarīgai studiju programmai, plānotā iegūstamā kvalifikācija bija ķīmiķis-konservators/restaurators. 1990. un 1991.gadā uzņemtajiem studentiem, kas studijas beidza 1995. gadā, pēc Valsts eksāmena nolikšanas tika piešķirts inženierzinātņu bakalaura grāds ķīmijas tehnoloģijā, bet pēc kvalifikācijas darba aizstāvēšanas inženiera-ķīmiķa kvalifikācija restaurācijas un konservācijas tehnoloģijā, kas saglabājās līdz 1996. gadam, bet 1996.gadā uzņemtajiem jau tika izsniegts inženiera diploms konservācijas un restaurācijas ķīmijā un tehnoloģijā. Turpmākajos gados studentiem piešķirtā kvalifikācija vairākkārt mainījās, bet sākot ar 1999./2000. mācību gadu un turpmāk bakalauriem un maģistrantiem piešķirtā kvalifikācija ir dabaszinātņu bakalaurs ķīmijā un dabaszinātņu maģistrs ķīmijā.

1995.gada pavasarī notika pirmais konservācijas un restaurācijas specializācijas studentu izlaidums, kad no 8 studijas uzsākušajiem bakalaura diplomu saņēma visi, bet no tiem, turpinot studijas, inženiera diplomu – 6, maģistra diplomu – 4 studijas uzsākušie.

Neatkarīgi no tā, kā mainījās studiju programmas saturs, studentu specializācijai tika piedāvāta koka, papīra, ādas, tekstiliju, metāla, dabīgo akmens materiālu, kā arī stikla, keramikas un porcelāna konservācija un restaurācija. Tika aptvertas visas galvenās materiālu grupas, ar kuru izpēti, sintēzi vai modifikāciju nodarbojās toreizējā Ķīmijas tehnoloģijas fakultāte, kā arī citu vadošo Latvijas zinātnisko institūtu un augstskolu zinātnieki un pasniedzēji. Teorētiskā apmācības bāze bija pilnīgi nodrošināta ar Latvijas vadošajiem speciālistiem.

Izveidotā studiju programma balstījās kā uz eksaktajām zinātnēm – ķīmiju un materiālzinātni, tā arī kultūras un mākslas zinātnēm. Pirmajām divām bija jāsniedz pietiekoši dziļas zināšanas par materiālu ķīmisko sastāvu un struktūru, to ķīmiskajām un fizikālajām izmaiņām laikā, materiālu pētīšanas metodēm un iekārtām, lai identificētu un konstatētu ar tiem notikušās izmaiņas un izprastu, kā ierobežot šo materiālu destrukciju, pēdējām divām – par apstākļiem, kādos radās šie objekti, to kultūras, mākslas, lietošanas un emocionālām vērtībām, kas tos ierindojušas kultūras mantojuma sarakstā.

Konservācijas un restaurācijas specializācijas studiju plānu nosacīti veidoja 4 priekšmetu grupas: pirmo – bāzes priekšmeti, kas bija obligāti visiem Ķīmijas tehnoloģijas fakultātes studentiem un kuru pasniegšanu nodrošināja fakultātes mācību spēki. Otro grupu pārstāvēja kultūrvēsturiskie, konservācijā un restaurācijā ievadošie priekšmeti.....

.....*turpinājums sekos...*

Dr.chem. Rudīte Kalniņa,
Dr.sc.ing.MārcisDzenis

Latvijas Restauratoru biedrības avīze Nr.60

ISSN 1691-0966
Iznāk kopš 1997. gada novembra.

Adrese:
Vecpilsētas iela 7, Rīga LV 1050,
tālr. 67213273

Iznāk 4 reizes gadā
Redaktore D. Murziņa
e-pasts: dita.mp@apollo.lv
Korektore **A. Brīvniece**
Viesredaktors **Māris Jēkabsons**

Mājas lapa:
www.restauratorubiedriba.lv

Makets: Prof IT Sistēmas, profi@profitsistemas.lv

Restauratoru biedrības avize

2014. gada jūnijs Nr. **60**

Līksmi, prieku Līgo svētkos.

Siers, alus, uguns liesmas,

Draugu pulkā

jautras dziesmas!

Pēdējie 2013./2014. mācību gada brīži LMA restaurācijas apakšnozarē.

Šis raksts top laikā, kad jau notikušas 2013./2014.mācību gada II semestra skates, sākusies eksāmenu sesija, nākamie bakalauri un maģistri raujas vaiga sviedros, lai līdz diplomdarbu aizstāvēšanai jūnijā viss iecerētais tiktu paveikts pēc iespējas labāk. Jāsaka tradicionālie vārdi: „Visi beidzot pamodušies!" Un, kad pamostas, tad notiek tiešām lielisks radošs darbs: visi koncentrējas, nevajag lieki atkārtot, kas darāms. Ja tā būtu visu gadu, tad pasniedzēji justos vienkārši lieliski! Precizējot gan jāsaka, ka vienmēr ir vismaz daži studenti, kas ar šādu mērķtiecību un prieku strādā no pirmās dienas, neatkarīgi no laika apstākļiem un tā, cik tālu vēl līdz diplomdarbu aizstāvēšanai. Un tādā gadījumā var paspēt daudz iemācīties, katrs jaunais darbs dod jaunas atziņas, palielina prieku par padarīto un liek iemīlēt izvēlēto profesiju arvien vairāk.

Pastāstīšu tikai par šīgada maģistru sasniegumiem, jo bakalauriem, kaut arī visi veic sarežģītus restaurācijas darbus, tie tomēr ir klasiski un tradicionāli. Turklāt arī man pašai nemaz nav laika rakstīt garu rakstu, jo jāsteidz lasīt un koriģēt visu sarakstītās dokumentācijas. Bakalauri šogad ir veseli septiņi...

Maģistru darbu šogad aizstāv divas studentes – Ieva Alksne un Līga Jansone.

Ieva Alksne izvēlējusies tēmu, saistītu ar laikmetīgo mākslu. Lietišķajā pētījumā tiek apskatīti atbilstoši autortiesību momenti un laikmetīgās mākslas un restaurācijas attiecību estētika. Kā indikators šai tēmai noderējuši Valda Celma mākslas darbi. Pilnībā restaurēts tika viens objekts – „Grieķija" (kartons, eļļas krāsa, ģipša atlējums). Otrs – interesanta metālu konstrukcija – tikai izpētīta, demontēta, pārbaudītas metodes, ar kādām apstrādāt mākslas darbā esošos dažādos metālus, izdomāta restaurācijas darba gaitas koncepcija. Tātad šajā procesā Ievai nācās iziet cauri neparastai pieredzei ne tikai glezniecības restaurācijas, bet arī tēlniecības un metālapstrādes jomā. Labi, ka nebija vēl kādi materiāli, jo laikmetīgās mākslas objekti visbiežāk strukturēti no dažādiem, bieži vien pilnīgi pretrunīgiem materiāliem. Restaurējot šādus objektus, var sadarboties dažādu specialitāšu restauratori, bet Ieva gribēja pati izjust šo konkrēto objektu materiālu dažādību. Protams, viņai atsaucīgi palīdzēja gan Tēlniecības katedras pasniedzēji, gan metālus pārzinoša pieredzējusi speciāliste – Sarmīte Gaismiņa. Darbā radās racionāli risinājumi. Piemēram, objektam „Grieķija", vizuāli nemainot autora ieceri, smagās zudušās ģipša maskas vietā tika izlieta daudz vieglāka maska, manipulējot gan ar ģipsi, gan līmi, gan papīru. Par papjē-mašē materiālu to saukt nevarēs, bet kaut kas līdzīgs tika radīts. Katrs pats var apsvērt, kā šāds risinājums vērtējams no autortiesību puses. Restaurācijas rezultātā mainījies materiāls, bet ne vizuālā iecere un kompozīcija, autors šādai pieejai piekritis, kaut arī viņa sākotnējās ieceres risinājums vismaz konstrukcijas ziņā ir uzlabots... Un vēl – kaut arī autors ir dzīvs un pats varēja atjaunot savu mākslas darbu, to izdarīja restaurators. Kam par to pateikties TAGAD? Nu jau šim mākslas darbam faktiski ir divi autori: idejas autors – Valdis Celms, izpildītājs – Ieva Alksne. Ir, par ko padomāt autortiesību sakarā un arī objekta vērtības noteikšanas ziņā.

Līgas Jansones maģistra darbā ir divas nopietnas sadaļas: tradicionāla, sarežģīta lielformāta gleznas restaurācija (daļa restaurācijas procesu tika veikta jau bakalauru programmas ietvaros, turklāt kopā ar Ievu Alksni) un Līgatnes Papīrfabrikas

vēsturisko materiālu sakārtošana. Par pirmo daļu nestāstīšu gari – ar to viss kārtībā, pat ļoti labā kārtībā. Jaunsaules luterāņu baznīcas draudze jau Ziemsvētkos varēja priecāties par atgūto altārgleznu. Tātad šis notikums jau ir pagātnē. Šobrīd daudz aktuālāks ir stāsts par Līgatni.

Kā jau bija paredzēts, Līgatnē tika iegūta daudzslāņaina pieredze. Neuzskaitīšu iegūto pēc svarīguma, jo viss bija svarīgs, bet vienkārši savirknēšu šīs pieredzes: sadarbība ar dažādiem cilvēkiem (secinājums, ka problēmu risinājumi ļoti lielā mērā atkarīgi no cilvēku raksturiem), Līgatnes, papīrfabrikas un tajā ražotās produkcijas vēstures uzzināšana; vēsturisko materiālu dezinficēšana, izskatīšana, sākotnēja klasificēšana un uzskaite digitālā formātā; šo materiālu glabāšanas apstākļu sakārtošana pašreizējo iespēju robežās un tālāku apstākļu uzlabošanas projekta izstrāde (turpmāk šī projekta realizēšana pilnā mērā balstīsies uz Līgatnes pašvaldības un fabrikas vadītāju sadarbības prasmi – būs atkarīga no viņu raksturiem...). Tā visa sakarā Līga apmeklēja arī dažādus seminārus un konferences, tikās ar dažādiem speciālistiem – gan ar papīra tehnoloģiju pārzinātājiem, gan arhivāriem, gan muzejniekiem, - rūpēs par Līgatnes Papīrfabrikas produkcijas saglabāšanu bija jāuzzina, kā risināt ļoti dažādas problēmas. Visa šī praktiskā darba rezultātā radīts interesants un saturīgs teorētiskais materiāls. Un tagad, atskatoties uz visiem notikumiem šajos divos gados Līgatnē, jāsaka, ka varbūt esam bijuši klāt pēdējiem Latvijas papīra ražošanas vēstures momentiem, ka Līgas lietišķais pētījums par Līgatnes papīrfabrikas produkciju būs vienīgais apkopotais vēsturiskais dokuments par tur ražoto, jo patlaban situācija papīrfabrikā ir ļoti kritiska. Neviens īsti nezina, vai nākotnē rūpnīca atsāks darbību, vai Līgas sakārtotos materiālus izdosies pārņemt pašvaldībai un novietot glabāšanai un apskatei pieejamos apstākļos. Arī mūsu klātbūtnes laikā jau tika iznīcinātas no vēsturiskā viedokļa interesantas lietas. Piemēram, metāllūžņos tika nodota milzīga tvertne, kurā kādreiz, kad ražoja lupatu papīru, apstrādāja lupatas. Jā, tā bija tonnām smaga, bet to būtu bijis interesanti apskatīt visiem, kas brauc uz Līgatni ekskursijās. Tā zudušas daudzas vēsturiskas lietas... Nezinu, kāds liktenis piemeklējis kādreizējā tipogrāfijas ceha lietas – burtliču smago metāla inventāru... Var pazust arī mūsu izskatītie un primāri apstrādātie fabrikā ražotie papīru produkciju paraugi... Ja tā, tad Līgas Jansones darbs ir arī vēsturiski vērtīgs. Bet, ja iespējamās nelaimes paies secen, arī tad Līgas Jansones padarītais būs tā vērts, jo, kā sapratām, bez ārēju spēku iejaukšanās (šoreiz šie ārējie spēki bijām mēs ar Līgu), materiāliem, kurus vēl atradām kaudzēs samestus dažās no administrācijas ēkas augšstāva telpām, būtu neizbēgama bojāeja. Līga iekustināja un pareizā gultnē ievirzīja saglabāšanas procesu, tomēr par tā novešanu līdz galam mums vairs varas nav.

Visi akadēmijā izstrādātie diplomdarbi ir pieejami interesentiem gan digitālā formātā, gan sējumos. Tie glabājas akadēmijas Informātikas centrā.

Gunita Čakare,
restauratore-vecmeistare,
pasniedzēja LMA

Desmitās Baltijas valstu restauratoru triennāles konferences „Līdzsvaru meklējot: saglabāšana, izmantošana, restaurācija”

REZOLŪCIJA
KULTŪRAS MANTOJUMS NĀKAMĪBAI

Mūsdienu sabiedrība saskaras ar informācijas izzūdamības likumu pretstatā informācijas nezūdamības likumam, ko savā darbībā cenšas ievērot restaurācijas nozares speciālisti.

„Informācijas izzūdamība” - nežēlīga vārdu kopa kultūras mantojuma saglabātāju un aprūpētāju sapratnē: informācija izzūd kopā ar lietām – mājām, mākslas priekšmetiem, dokumentiem, kas ir nozīmīgas estētiskas un arī materiālas vērtības.

Citējot Šilleru „Viss vecais brūk, laiki mainās, no drupām jauna dzīvība sāk plaukt.”, rodam cerību, ka kultūras mantojumā ietverto informāciju iespējams saglabāt, piešķirot tai stabilitāti un atjaunotni, bet nenoliedzot konkrētā objekta sākotnējās vērtības.

Mūsu kopējās rūpes un mērķis ir izvēlēties visatbilstošākās saglabāšanas, konservācijas, restaurācijas metodes un materiālus, nodrošināt kultūras mantojuma autentiskuma un vienota veseluma ilgu saglabāšanu, vienlaikus dodot sabiedrībai un indivīdam iespēju izmantot to informāciju un estētiskās vērtības, kas piemīt šiem objektiem, lai veicinātu izpratni par kultūras mantojuma nozīmi

tagadnē un nākotnē. Mums ir jāpatur prātā tas, ka elektroniskajā laikmetā informācijas digitalizācija ir tikai viens no rīkiem, kas tiek izmantots saglabāšanas/konservācijas procesā. Lai cik efektīvs būtu informācijas digitalizācijas rezultāts, kas paplašina tās pieejamību, tas nekādā gadījumā neaizstāj citus oriģināla saglabāšanas risinājumus.

Noslēdzot trīs dienu ilgušo 10. Baltijas valstu restauratoru triennāles konferenci „Līdzsvaru meklējot: saglabāšana, izmantošana, restaurācija”, mēs, restauratori, nācām pie atziņas, ka vienīgi savstarpēja kultūras mantojuma īpašnieku, glabātāju, lietotāju un citu kultūras mantojuma nozares speciālistu sadarbība un cieņa pret šo mantojumu, kā arī valsts atbalsts var dot pozitīvu rezultātu un atzīstamas sekmes.

Konferences dalībnieki – restauratori, zinātnieki, kolektīvās atmiņas institūciju krājumu aprūpētāji aicina ikvienu sabiedrības locekli uzmanīgi izturēties pret objektiem un lietām, ko esam saņēmuši kā mantojumu un rūpēties par to, lai iespējami lielākā daļa no šī mantojuma būtu nododama tālāk mūsu visu kopējās nākamības vārdā.

Rīgā, 2014.gada 29.maijā

Ķīmiķi restauratori Latvijā

Ķīmiķa profesija Latvijā nekad nav bijusi reta. Lai atceramies, kad pēc Rīgas Politehnikuma nodibināšanas viena no pirmajām izveidojās Ķīmijas fakultāte un, ka vienīgais Nobela prēmijas laureāts Latvijā, kurš to saņēma 1909.gadā, ir ķīmiķis Vilhelms Ostvalds. Šai profesijai ir bijuši popularitātes pacēlumi un kritumi. Pēc diezgan aktīva S. Hillera iniciētā organiskās ķīmijas uzplaukuma, iestājās neliels ķīmijas popularitātes pieklusums. Tas sakrita ar restauratoru izmisīgiem centieniem ieinteresēt kādu no Latvijas augstskolām sagatavot speciālistus restauratora profesijā. Sarunas notika ar Latvijas Mākslas akadēmiju, Latvijas Universitātes Ķīmijas fakultāti un toreizējā Rīgas Politehniskā institūta Ķīmijas fakultāti (tagad Rīgas Tehniskās universitātes Materiālzinātnes un lietišķās ķīmijas fakultāte). Ieinteresētību un atsaucību restauratori – praktiķi saņēma tikai no Rīgas Politehniskā institūta Ķīmijas fakultātes dekāna vietnieka zinātniskā darbā Mārča Dzeņa. Pateicoties profesora aktīvai darbībai un lielajai ieinteresētībai, tika izveidota studiju programma ķīmiķis – restaurators. Pieci restaurācijā strādājošie ķīmiķi: Ilze Poriete, Sarmīte Gaismiņa, Vilnis Muižnieks, Dainis Berdigāns un Rudīte Kalniņa pēc vairākkārtējas kopējas viedokļu apmaiņas, vienojās par prasībām un nepieciešamajām zināšanām, kādas jāapgūst šīs nozares speciālistam. Kopīgiem spēkiem ar toreizējās Rīgas Politehniskā institūta Ķīmijas fakultātes administrāciju tika veidota šī studiju programma. Tas notika 1989.gadā (1990.gadā Rīgas Politehnisko institūtu pārdēvēja par Rīgas Tehnisko universitāti.). 1990. gada 1.septembrī Rīgas Tehniskās universitātes Ķīmijas tehnoloģijas fakultātē pirmo reizi tika izveidota konservācijas un restaurācijas tehnoloģijas studentu grupa, kurā studijas uzsāka 8 no 109 fakultātes studentiem. Studiju programma tika izveidota uz Ķīmijas tehnoloģijas piecgadīgās inženieru studiju programmas bāzes, daļēji aizvietojot tehniskos un tehnoloģiskos priekšmetus ar kultūrvēsturiskiem, konservācijā un restaurācijā ievadošiem un specializējošiem priekšmetiem, ņemot vērā Latvijas bibliotēku, muzeju, arhīvu un citu ar kultūras vērtību saglabāšanu saistītu organizāciju ieteikumus un intereses. Šajā laikā RTU bija vienīgā Baltijas valstu universitāte, kas uzsāka studentu specializāciju kultūras mantojuma konservācijā un restaurācijā, balstoties uz ķīmiju kā zinātni. Programma tika izveidota tieši konservācijas un restaurācijas studentu apmācībai un tā pastāvēja pilnīgi neatkarīgi no citām studiju programmām. Pilnveidojot studiju programmu, tika ņemtas vērā Gēteborgas Universitātes Konservācijas institūta (Zviedrija), Espo-Vantas Politehniskās universitātes Mākslas un dizaina institūta (Somija), Beļģijas Karaliskās mākslas akadēmijas Konservācijas un restaurācijas katedras, Dānijas Karaliskās mākslas akadēmijas Konservācijas skolas, Kanberas Universitātes Lietišķo zinātņu fakultātes (Austrālija) u.c. ar kultūras mantojuma saglabāšanu saistītu augstskolu studiju programmas un plāni, domājot par iespējamo sadarbību nākotnē un doktorantūras studiju programmas izveidošanu.

Nākošajā, 1991./92.mācību gadā, studiju programma būtiski izmainījās, jo studiju laiks tika saīsināts no 5 uz 4 gadiem. Lai iegūtu inženiera diplomu, studentiem 7. semestrī